УДК 371.13:616-053.7
DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-22

М.Є. КАРПОВА,
аспірантка кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДІАТРІВ ДО РОБОТИ В КОМАНДІ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

У статті проведено науковий аналіз суті поняття «готовність майбутніх педіатрів до роботи в команді». Доведено, що одним із чинників, які сприяють ефективному розвитку освітнього процесу сучасного закладу вищої освіти, є підготовка майбутніх педіатрів до роботи в команді. Визначено, що результатом підготовки майбутніх педіатрів є сформована готовність до роботи в команді, складниками якої є мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та особистісний компоненти. Для перевірки сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання за визначеними критеріями (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісний) описано методи дослідження. Результати проведеного анкетування, тестування й опитування дали підстави констатувати переважно середній та низький рівні сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді. На основі отриманих результатів теоретично обґрунтовано та розроблено технологію підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання, яку реалізовано на таких етапах: концептуальний, професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, діагностико-результативний. Експериментальне впровадження розробленої технології вказує на позитивні результати сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання.

Ключові слова: готовність до роботи в команді, освітній процес, майбутній педіатр, технологія, інтерактивні засоби навчання, педагогічний експеримент.

В статье проведен научный анализ сущности понятия «готовность будущих педиатров к работе в команде». Доказано, что одним из факторов, способствующих эффективному развитию образовательного процесса современного высшего учебного учреждения, является подготовка будущих педиатров к работе в команде. Определено, что результатом подготовки будущих педиатров является сложившаяся готовность к работе в команде, частью которой являются мотивационно-ценностный, когнитивный, операционно-деятельностный и личностный компоненты. Для проверки сформированности готовности будущих педиатров к работе в команде средствами интерактивных методов обучения по определенным критериям (мотивационно-ценностный, когнитивный, операционно-деятельностный, личностный) описаны методы исследования. Результаты проведенного анкетирования, тестирования и опроса дали основания констатировать преимущественно средний и низкий уровни сформированности готовности будущих педиатров к работе в команде. На основе полученных результатов теоретически обоснована и разработана технология подготовки будущих педиатров к работе в команде с помощью интерактивных методов обучения, которая реализована на следующих этапах: концептуальный, профессионально-мотивационный, содержательно-деятельностный, диагностико-результативный. Экспериментальное внедрение разработанной технологии указывает на положительные результаты сформированности готовности будущих педиатров к работе в команде с помощью интерактивных методов обучения.

Ключевые слова: готовность к работе в команде, образовательный процесс, будущий педиатр, технология, интерактивные средства обучения, педагогический эксперимент.

© *М.Є. Карпова, 2020*

У наш час однією з тенденцій сучасного медичного обслуговування, є пацієнтоорієнтований підхід в лікуванні, що базується на «об'єднанні зусиль» всіх учасників лікувального процесу. Дуже часто важкі діагностичні випадки та прийняття складних рішень у лікуванні дитини потребують кооперації медичних знань та професійного синергізму у виборі стратегії лікування. Насамперед це важливо для лікарів педіатричного профілю, коли педіатр, подібно диригенту, має приймати рішення про співпрацю з колегами, чітко розподіляючи обов'язки; відчувати себе частиною єдиного механізму, який ефективно працює на досягнення загальних цілей, а також бути порадником та психологом для батьків хворої дитини. Групова практика як добровільне об'єднання лікарів може здійснюватися на різних засадах: об'єднання кількох педіатрів; об'єднання педіатрів з іншими спеціалістами (акушерами-гінекологами, сімейними лікарями, стоматологами). Доволі часто діагностичні й лікувальні рішення стають реальними лише за умов об'єднання інтелектуальних та вольових якостей лікарів, чіткої постановки цілей та дотримання принципів взаємодії лікарів різних спеціальностей, що поєднують знання, уміння та навички. Усе це робить медичну допомогу своєчасною та дозволяє уникати нераціонального використання обладнання, ресурсів, ідей та енергії.

Зазначене вимагає від педіатрів сформованої готовності працювати в команді (група людей, спільна діяльність якої є цілеспрямованою та узгодженою взаємодією на основі синергічно координованих, професійно орієнтованих знань, навичок та особистісних якостей, що поєднують стратегію роботи, спільний результат та спільну відповідальність протягом тривалого часу), співпрацювати, домовлятися на шляху до досягнення мети і вміти знаходити рішення, яке призведе до бажаного результату [2]. Формуванню зазначеного сприяють нові технології професійної підготовки майбутніх лікарів, оскільки саме вони, у першу чергу, будуть виконувати місію переведення системи вищої медичної освіти на якісно новий рівень.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблемами підготовки медиків займалися С. Бухальська, А. Волосовець, В. Гирін, А. Дюкарева, Б. Зіменковський, М. Мруга, В. Мельник та ін. Окремі аспекти медичної підготовки розглянуто в наукових працях Н. Іванькової, Л. Клос, М. Лісового, А. Марлової, О. Неловкіної-Берналь, С. Тихолаз, О. Уваркіної, Н. Шигонської та ін.

Питання щодо сутності та структури готовності до роботи в команді розглядали в різних аспектах: В. Журавльов (психологічна готовність керівників на основі командної роботи), А. Малишева (готовність до роботи в команді студентів-білінгвів), Ю. Міхайлова і О. Гітман (готовність працювати в команді при вивченні іноземної мови), В. Окунева (компетентність командної роботи студентів), Л. Савва, О. Гасаненко і К. Шахмаєва (готовність студентів технічного вишу до командної роботі).

Проблеми командного підходу в навчанні розглядали С. Ахмєтова, Я. Ван, Ю. Васильєва, В. Горбунова, А. Грєцов, Н. Гумірова, А. Коваленко, Р. Лінгард, В. Міляєва, Н. Плотнікова та ін. Водночас проведений аналіз наукових праць із цієї проблеми надає підстави стверджувати, що розроблення технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання не була предметом спеціального наукового дослідження.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання на таких етапах: концептуальному, професійно-мотиваційному, змістово-діяльнісному та рефлексійно-корегувальному.

Виклад основного матеріалу. У статті проведено науковий аналіз суті поняття «підготовка майбутнього педіатра до роботи в команді» та визначено цей процес як діяльність, а результатом підготовки є високий рівень сформованості готовності до роботи в команді. Отже, результатом підготовки майбутніх педіатрів є формування у них готовності до роботи в команді, яка є інтегральною здатністю здобувача освіти, що поєднує комплекс знань, умінь, навичок і особистісних якостей майбутніх педіатрів у взаємодії з професійним середовищем.

Визначено, що результатом підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді є сформована готовність до роботи в команді, складниками якої є мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та особистісний компоненти [1, с. 168].

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді відображає систему мотивів, ціннісних та смислових установок фахівця, які визначають

готовність майбутніх педіатрів до командної роботи, потребу в міжособистісній взаємодії; мотиви самовдосконалення, позитивну мотивацію для співпраці. Показниками цього компонента обрано: синергізм мотивації досягнення та мотивації спілкування, спрямованість на професійну та комунікативну взаємодію на фоні подолання комунікативних бар'єрів.

Когнітивний компонент готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді має забезпечити вільне усвідомлення основних відмінностей команди та групи; критеріїв ефективної та неефективної роботи в команді; ролі командної роботи для успішної діяльності педіатра; змісту та психологічних основ формування лідерства в команді; етичних норм і правил ділової комунікації в команді. Рівень розвитку когнітивного компонента визначається повнотою, глибиною, системністю знань майбутнього педіатра.

Основу операційно-діяльнісного компонента становить «сукупність умінь роботи в команді». Означений вид умінь будемо розуміти як інтегративні властивості особистості, які ґрунтуються на певних знаннях і виявляються у здатності ефективно працювати в команді. Нами визначено такі основні групи вмінь роботи в команді: комунікативні, операційно-діяльнісні, перцептивно-регулятивні, предметно-інформаційні. Показниками сформованості кожного вміння обрано: рівень володіння уміннями, рівень їх застосування під час командної роботи.

Сфера особистісного компонента сформованості цифрової компетентності майбутніх педіатрів визначається ставленням студентів до себе і до світу, до своєї практичної діяльності та її здійснення. Її складовими є емпатійність, емоційний інтелект, здатність до рефлексії.

Розвиток кожного компонента пов'язаний з визначенням його характеристик і властивостей як частини цілісної системи сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді.

Слід зазначити, що опитування магістрантів Дніпровської медичної академії, Харківського національного медичного університету, Одеського національного медичного університету, Запорізької медичної академії післядипломної освіти дає підстави констатувати переважно середній та низький рівні сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді на констатувальному етапі педагогічного експерименту.

Спираючись на зазначене, у дослідженні обрано такий алгоритм проєктування та впровадження технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання: визначення цільових орієнтирів, завдань, методологічних засад, принципів; проведення попередньої діагностики рівня сформованості в студентів готовності до роботи в команді; моделювання змісту, форм та методів, формування у майбутніх педіатрів зазначеної готовності; рефлексія, самодіагностика, самокоректування; діагностика кінцевого рівня сформованості досліджуваного феномену у майбутніх педіатрів.

З урахуванням змісту компонентів готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді та логіки процесу професійної підготовки магістрантів було теоретично обґрунтовано технологію та етапи її реалізації: *концептуальний, професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, діагностико-результативний*.

Концептуальний етап технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання включає загальну *мету технології* (формування готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді), *завдання* (стимулювання пізнавальної й професійної мотивації магістрантів; оволодіння знаннями щодо сутності, структури, особливостей командної роботи; відпрацювання вмінь роботи в команді (комунікативні, операційно-діяльнісні, перцептивно-регулятивні, предметно-інформаційні); збагачення магістрантами власного досвіду продуктивної роботи в команді; формування особистісно-ціннісного ставлення до самовдосконалення готовності до роботи в команді), *методологічні підходи* (системний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, партисипативний, синергетичний, андрогогічний), *принципи навчання* (активності та особистої відповідальності кожного за результат діяльності команди; партнерства, взаємопідтримки та взаємозбагачення; гуманізму та толерантності; інтерактивності).

Професійно-мотиваційний етап технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання передбачає формування в магістрантів особистісного сенсу щодо роботи в команді; потреби в комунікації й міжособистісній взаємодії; мотивів самовдосконалення власного рівня готовності до роботи в команді.

Змістово-діяльнісний етап технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання спрямований на трансформацію змісту навчального процесу в напрямі надання магістрантам знань та умінь роботи в команді. Через впровадження новітніх компонентів було оновлено зміст навчальних дисциплін «Педіатрія», «Дитячі інфекційні хвороби», «Дитяча хірургія, ортопедія та травматологія», «Внутрішні хвороби». Формування готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді передбачає реалізацію таких методів навчання: ділові ігри, соціально-психологічний тренінг, мозковий штурм, робота у підгрупах, групова дискусія, «акваріум», метод моделювання ситуацій (моделювання проблемних ситуацій, технологію case-study (ситуаційне моделювання), ситуаційні вправи), рефлексивне коло, робота з відеозворотним зв'язком тощо.

Діагностико-результативний етап технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання передбачає контроль, самоаналіз, корекцію недоліків у розвитку досліджуваної готовності; діагностику кінцевого рівня сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді.

Формувальний етап педагогічного експерименту проводився серед магістрантів спеціальності «Педіатрія».

На формувальному етапі в експериментальній групі (103 осіб) реалізовувалася теоретично обґрунтована технологія підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання. У контрольній групі (105 осіб) навчальна діяльність магістрантів відбувалася за допомогою традиційних для ЗВО методів і форм.

Під час проведення педагогічного експерименту на контрольному етапі за допомогою комплексу вимірювальних процедур відповідно до розроблених критеріїв відстежено рівень сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді.

Наведемо результати діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді, отримані під час констатувального й контрольного етапів експерименту з метою з'ясування ефективності реалізації на практиці технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобом інтерактивних методів навчання (табл. 1–3, рис. 1).

Таблиця 1

Зміна показників рівнів сформованості компонентів готовності до роботи в команді магістрантів контрольної та експериментальної груп, %

Рівень	Група			
	КГ (105 осіб)		ЕГ (103 осіб)	
	Етап експерименту			
	Конст.	Контр.	Конст.	Контр.
Мотиваційно-ціннісний компонент				
Високий	11,43	16,19	14,56	40,78
Середній	32,38	38,10	31,07	49,51
Низький	56,19	45,71	54,37	9,71
Когнітивний компонент				
Високий	9,52	11,43	10,68	36,89
Середній	26,67	32,38	30,10	52,43
Низький	63,81	56,19	59,22	10,68
Операційно-діяльнісний компонент				
Високий	13,33	14,29	11,65	39,81
Середній	31,43	36,19	35,92	56,31
Низький	55,24	49,52	52,43	3,88
Особистісний компонент				
Високий	13,33	16,19	12,62	43,69
Середній	29,53	32,38	33,01	52,43
Низький	57,14	51,43	54,37	3,88

Таблиця 2

Динаміка зміни показників рівнів сформованості компонентів готовності до роботи в команді магістрантів контрольної та експериментальної груп, %

Група респондентів	Рівень сформованості компонентів готовності до роботи в команді		
	Високий	Середній	Низький
Мотиваційно-ціннісний компонент			
КГ(105)	+4,76	+5,72	-10,48
ЕГ(103)	+26,22	+18,44	-44,66
Когнітивний компонент			
КГ(105)	+1,91	+5,71	-7,62
ЕГ(103)	+26,21	+22,33	-48,54
Операційно-діяльнісний компонент			
КГ(105)	+0,96	+4,76	-5,72
ЕГ(103)	+28,16	+20,39	-48,55
Особистісний компонент			
КГ(105)	+2,86	+2,85	-5,71
ЕГ(103)	+31.07	+19,42	-50,49

Таблиця 3

Зміна показників рівнів сформованості готовності до роботи в команді магістрантів контрольної та експериментальної груп, %

Рівень сформованості	Група магістрантів			
	КГ(105)		ЕГ(103)	
	Етап експерименту			
	Констатувальний	*Контрольний*	*Констатувальний*	*Контрольний*
Високий	11,43	14,29	12,62	40,77
Середній	30,47	35,24	32,04	52,43
Низький	58,10	50,47	55,34	6,80

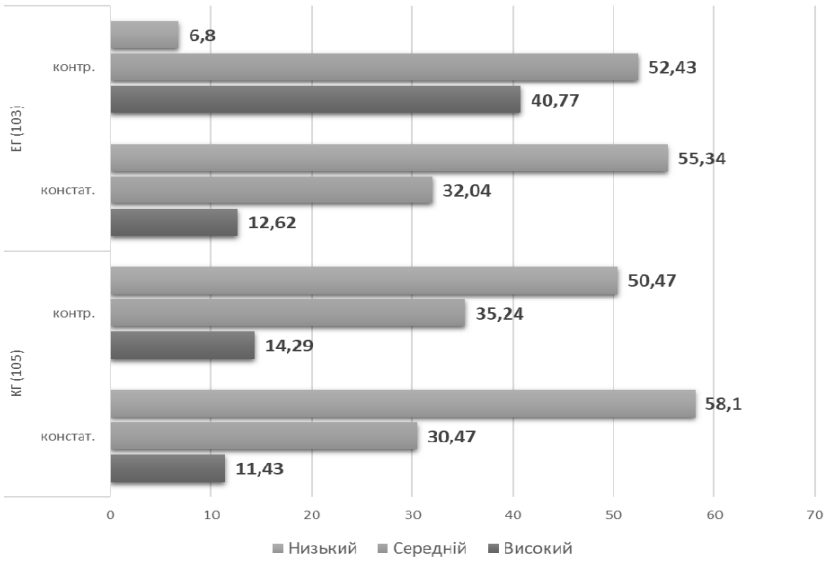

Рис. 1. Зміна показників рівнів сформованості готовності майбутнього педіатра до роботи в команді

Отже, зіставлення даних щодо рівня сформованості готовності до роботи в команді магістрантів експериментальної та контрольної груп свідчить про суттєві позитивні зміни на всіх рівнях, що відбулися під час формувального етапу експерименту.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Експериментальне впровадження розробленої технології вказує на позитивні результати сформованості готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді. Отже, розроблена технологія сприяє стимулюванню пізнавальної й професійної мотивації магістрантів; оволодінню знаннями щодо сутності, структури, особливостей командної роботи; відпрацюванню вмінь роботи в команді (комунікативні, операційно-діяльнісні, перцептивно-регулятивні, предметно-інформаційні); збагаченню магістрантами власного досвіду продуктивної роботи в команді; формуванню особистісно-ціннісного ставлення до самовдосконалення готовності до роботи в команді.

Список використаної літератури

1. Карпова М.Є. Компонентно-структурний аналіз феномена «готовність майбутніх педіатрів до роботи в команді». *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія,* 2020. № 1 (19). С. 167–172.

2. Volkova N., Palamar B., Proshkin V., Rezvan O. & Tkachenko L. Preparation content updating of future dentists to professional interaction. *Wiadomości Lekarskie,* 2019, vol. 72 (9 cz 2), pp. 1809–1813.